

**ПОЛОЖЕННЯ  
ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ НАСИЛЬСТВУ,  
БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЮ)  
ТА ЖОРСТОКОМУ ПОВОДЖЕННЮ З ДІТЬМИ ТА ІНШИМИ  
УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**

**ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

1.1. Положення про запобігання і протидію насильству та жорсткому поводженню з дітьми (Далі - Положення) розроблено з урахуванням Типової програми унеможливлення насильства та жорсткого поводження з дітьми, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04 червня 2025 р. № 658 (далі – Типова програма), та відповідно до:

- Закону України «Про охорону дитинства» від 13.04.2021 № 1661-IX (зі змінами, зокрема частини 6 статті 10);
- Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.01.2018 № 2229-VIII (зі змінами станом на листопад 2025 р.);
- Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII (зі змінами);
- Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» від 18.12.2018 № 2657-VIII;
- Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо запобігання насильству та унеможливлення жорсткого поводження з дітьми» від 06.06.2024 № 3792-IX;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» (зі змінами);
- Наказу Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646 «Деякі питання реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти» (зі змінами станом на 2025 р.);
- Конвенції ООН про права дитини;
- інших нормативно-правових актів України з питань захисту прав дитини та протидії насильству (станом на листопад 2025 р.).

1.2. Основною метою Положення є унеможливлення насильства та жорсткого поводження з дітьми, створення безпечного освітнього середовища, вільного від психологічного, фізичного, економічного, сексуального насильства, домашнього насильства, булінгу (цькування), кібербулінгу, експлуатації, найгірших форм дитячої праці та інших проявів жорсткого поводження. Положення забезпечує права дитини на захист, профілактику, виявлення та реагування на випадки насильства.

1.3. Головними завданнями щодо запобігання булінгу (цькування), насильства є:

- запровадження порядку дій, спрямованих на унеможливлення насильства та жорстокого поводження з дітьми;
- формування у працівників суб'єкта роботи з дітьми та молоддю відповідального ставлення до недопущення насильства та жорстокого поводження з дітьми;
- поширення культури нульової толерантності до насильства та жорстокого поводження з дітьми у всіх сферах діяльності;
- забезпечення оперативного інформування уповноваженого підрозділу органу Національної поліції та служби у справах дітей про випадки вчинення насильства та жорстокого поводження з дітьми.

1.4. Основні терміни:

Безпечне освітнє середовище - сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпечності та якості харчових продуктів та/або надання неякісних послуг з харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (зокрема шляхом булінгу (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможливають вживання на території та в приміщеннях закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин.

Насильство – це будь-які навмисні дії однієї людини по відношенню до іншої, які порушують її конституційні права й свободи і наносять їй моральну шкоду, шкоду її фізичному чи психічному здоров'ю.

Домашнє насильство – діяння фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають чи проживали однією сім'єю, але не перебувають чи не перебували у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає або проживала особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, а також погрози вчинення таких діянь.

Види насильства:

- економічне насильство - форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати,

примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру;

- психологічне насильство - форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи;
- сексуальне насильство - форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності;
- фізичне насильство - форма домашнього насильства, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Булінг (цькування) – психологічне, фізичне, економічне чи сексуальне насильство, тобто будь-яке умисне діяння (дія або бездіяльність), у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, яке систематично вчиняється особою стосовно дитини, з якою вони є учасниками одного колективу, або дитиною стосовно іншого учасника одного колективу та яке порушує права, свободи, законні інтереси потерпілої особи та/або перешкоджає виконанню нею визначених законодавством обов'язків.

1.5. Положення є обов'язковим для всіх суб'єктів освітнього процесу у закладі: адміністрації, педагогічних працівників, практичних психологів, волонтерів, батьків (законних представників), здобувачів освіти та інших осіб, які контактують з дітьми.

1.6. Положення поширюється на всю діяльність закладу, включаючи освітній процес, позакласні заходи, онлайн-комунікації. Воно оприлюднюється на вебсайті закладу.

1.7. Положення передбачає політики найму працівників: перевірка на відсутність судимостей за злочини проти дітей, навчання з протидії насильству перед допуском до роботи з дітьми.

## **2. СУБ'ЄКТИ ВИКОНАННЯ ТА СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ**

2.1. Суб'єкти виконання: директор закладу (керівник), заступники директора, педагогічні працівники, практичний психолог, соціальний педагог, сторонні фахівці, що контактують з дітьми; батьки та здобувачі освіти.

2.2. Застосовується до учасників освітнього процесу, незалежно від віку, статусу чи форми навчання.

2.3. Керівник закладу:

- сприяє створенню безпечного освітнього середовища у закладі освіти, вільного від насильства та жорстокого поводження з дитиною;
- затверджує положення про запобігання та протидію насильству та жорстокому поводженню з дітьми у закладі освіти, забезпечує його оприлюднення, обов'язкове ознайомлення з ним працівників та здійснює контроль за його виконанням;
- розглядає усні та письмові заяви (скарги, повідомлення) про випадки насильства або жорстокого поводження з дитиною у закладі освіти, протягом однієї доби з моменту надходження та у разі виявлення ознак насильства або жорстокого поводження з дитиною невідкладно повідомляє про це батьків, інших законних представників дитини, а також письмово повідомляє уповноважений підрозділ органу Національної поліції України та службу у справах дітей;
- сприяє проходженню особами, які вчинили насильство або жорстоке поводження з дитиною, стали свідком або постраждали від насильства або жорстокого поводження, відповідної програми для таких осіб.

2.4. Педагогічні працівники закладу освіти:

- мають право на захист під час освітнього процесу від булінгу (цькування), будь-яких форм насильства та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю;
- проводять зі здобувачами освіти превентивні заходи: бесіди, тренінги з формування навичок захисту від насильства;
- у разі виявлення ознак булінгу і насильства вжити невідкладних заходів для припинення насильства або жорстокого поводження з учасниками освітнього процесу;
- повідомити директора закладу освіти та принаймні одного з батьків або інших законних представників дитини, яка вчинила насильство або жорстоке поводження, та дитини, яка постраждала від насильства або жорстокого поводження про факти насильства або жорстокого поводження;
- за потреби надати домедичну допомогу, викликати бригаду екстреної (швидкої) допомоги та звернутися до органів Національної поліції, виконують рішення та рекомендації комісії з розгляду випадків насильства та булінгу (цькування) у закладі освіти.
- забезпечують конфіденційність та підтримку потерпілим.

2.5. Практичний психолог та соціальний педагог:

- забезпечують виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг учасникам освітнього процесу, які постраждали від булінгу, насильства або жорстокого поводження, або осіб, які вчинили насильство або жорстоке поводження, стали свідком цього;
- реалізацію просвітницького напрямку всіх учасників освітнього процесу шляхом організації тематичних заходів, бесід, консультацій з метою формування навичок толерантної та ненасильницької поведінки, спілкування та взаємодії.
- надають психологічну допомогу потерпілим, кривдникам та свідкам;
- проводять діагностику ризиків (щорічно) та медіацію.

#### 2.6. Батьки/законні представники:

- подають керівнику закладу освіти (у разі вчинення жорстокого поводження з дитиною керівником закладу освіти – засновнику закладу освіти та/або уповноваженому ним органу (особі) усні та письмові заяви (скарги, повідомлення) про випадки булінгу (цькування), насильства або жорстокого поводження з дитиною, а також стосовно інших учасників освітнього процесу, вимагати невідкладного (протягом однієї доби з моменту надходження) реагування на такі випадки;
- мають право на отримання інформації щодо порядку та умов проходження їхньою дитиною, яка постраждала від булінгу (цькування), насильства або жорстокого поводження, або вчинила протиправні дії відповідних програм для таких осіб;
- беруть участь у заходах з профілактики та подолання наслідків булінгу (цькування) та насильства.

#### 2.7. Здобувачі освіти:

- мають право на безпечні та нешкідливі умови навчання і праці; повагу людської гідності;
- мають право на захист під час освітнього процесу від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства (у т.ч. булінгу і насильства) та експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувачам освіти;
- залучаються до відповідної програми для осіб, які вчинили насильство
- або жорстоке поводження щодо учасників освітнього процесу, стали свідком або постраждали від булінгу (цькування), насильства або жорстокого поводження;
- зобов'язані поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних норм; відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих;

- дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку ліцею;
- повідомляти керівництво, педагогічних працівників ліцею про факти насильства або жорстокого поводження з учасниками освітнього процесу.

#### 2.8. Залучення зовнішніх суб'єктів:

до роботи із запобігання, реагування та подолання наслідків випадків булінгу (цькування) і насильства долучаються служба у справах дітей, Національна поліція, центри соціальних служб, громадські організації, гарячі лінії (116 123 – запобігання насильству; 116 000 – булінг);

### **ЗАХОДИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ, ВИЯВЛЕННЯ ТА РЕАГУВАННЯ НА ВИПАДКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ), НАСИЛЬСТВА ТА ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ**

#### **3. Превентивні заходи**

3.1. Інформування: щорічне ознайомлення всіх учасників освітнього процесу з формами насильства, правами дитини та механізмами захисту.

3.2. Навчання та підвищення обізнаності: тренінги для працівників (з протидії насильству, розпізнаванню ознак); освітні програми для дітей (навички самозахисту, толерантність); семінари для батьків.

3.3. Розміщення у доступних місцях для дітей та батьків, інших законних

представників інформаційних матеріалів (плакатів, брошур із контактами служб допомоги, контактних номерів телефонів для анонімного звернення).

3.4. Оцінювання ризиків: щорічний моніторинг (опитування, анкетування) для виявлення потенційних загроз; вжиття заходів для усунення (адаптація приміщень, онлайн-протоколи).

3.5. План превентивних заходів: затверджується щорічно.

#### **4. Заходи з виявлення та реагування**

4.1. Виявлення: працівники зобов'язані фіксувати ознаки насильства (зміни поведінки, травми, ізоляція) та подавати первинне повідомлення (Додаток 3).

4.2. Заклад освіти забезпечує:

організацію доступних та безпечних способів повідомлення про випадки булінгу (цькування), насильства та жорстокого поводження з учасниками освітнього процесу;

оперативне реагування за результатами розгляду заяв (скарг, повідомлень) про випадки булінгу (цькування), насильства або жорстокого поводження з учасниками освітнього процесу (далі – повідомлення).

4.3. Повідомлення про випадки булінгу (цькування), насильства:

- первинне повідомлення про підозру вчинення булінгу (цькування), насильства (форма у додатку 1);

- реєстрація внутрішнього інциденту в журналі безпеки (форма у додатку 2);
- розслідування комісією протягом 3 робочих днів (опитування, фіксація доказів, протокол) з дотриманням вимог конфіденційності та захисту заявника;
- у разі загрози життю/здоров'ю: негайне повідомлення поліції (102) та служби у справах дітей.

#### 4.5. Реагування на доведені випадки:

- для потерпілого: психологічна допомога, тимчасовий захист (переведення групи/класу), медична перевірка;
- для кривдника: виховні заходи (бесіди, плани корекції), дисциплінарні санкції, передача до правоохоронців (якщо кримінал);
- для свідків: профілактичні бесіди;
- залучення батьків та медіації.

4.6. Обов'язкове повідомлення: поліції (про всі випадки), служби у справах дітей (якщо дитина – жертва/кривдник), засновнику закладу.

### **МОНІТОРИНГ ТА ОЦІНКА ВИКОНАННЯ**

5.1. Щорічний моніторинг: звіт керівника про кількість випадків, ефективність заходів.

5.2. Оцінка: анкетування учасників (додаток 3), аналіз ризиків; коригування Положення за потреби.

### **ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ**

6.1. За вчинення насильства: адміністративна (ст. 173 КУпАП), кримінальна (ст. 126-1 КК України).

6.2. За нереагування чи приховування: дисциплінарна для працівників, адміністративна для керівника (ст. 173-6 КУпАП).

6.3. Батьки: солідарна відповідальність за дії дитини.

### **ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ**

7.1. Положення набирає чинності з моменту затвердження.

7.2. Зміни вносяться за рішенням педагогічної ради з урахуванням Типової програми.

## Додаток 1

**ФОРМА**  
первинного повідомлення про підозру  
на випадок насильства щодо учасника освітнього процесу

(найменування закладу освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури і спорту, оздоровлення та відпочинку, молодіжних центрів, дитячих та молодіжних громадських об'єднань, інших громадських об'єднань, що є суб'єктами молодіжної роботи, які контактують з дітьми)

Дата події або виявлення: \_\_\_\_\_ 20\_\_\_\_ р.

1. Інформація про ймовірного постраждалого:

прізвище \_\_\_\_\_

ім'я \_\_\_\_\_

по батькові (за наявності): \_\_\_\_\_

вік: \_\_\_\_\_

соціальний статус (за потреби):

- дитина з інвалідністю;
- дитина-сирота;
- дитина, позбавлена батьківського піклування;
- інше: \_\_\_\_\_.

2. Інформація про особу, яка повідомляє:

прізвище \_\_\_\_\_

ім'я \_\_\_\_\_

по батькові (за наявності): \_\_\_\_\_

найменування посади: \_\_\_\_\_

контактний номер телефону: \_\_\_\_\_.

Опис ситуації: \_\_\_\_\_

(вказати максимально докладно, що сталося, коли, де, хто був присутній)

---

---

3. Інформація про ознаки насильства/поведінку:

- тілесні ушкодження;
- страх, уникання контакту;
- розповіді про образи/тиск;
- інше: \_\_\_\_\_.

4. Інформація про вжиті заходи (на момент заповнення):

- поінформовано відповідальну особу закладу;
- поінформовано батьків/інших законних представників;
- поінформовано службу у справах дітей;
- поінформовано уповноважений підрозділ органів Національної поліції;
- інше: \_\_\_\_\_.

\_\_\_\_\_  
(підпис особи, яка заповнює  
первинне повідомлення)

\_\_\_\_\_  
(дата)

**ФОРМА**  
реєстрації внутрішнього інциденту (журналу безпеки)

Порядковий номер	Інформація про спосіб отримання повідомлення про підозру на випадок насильства щодо дитини (звернення (повідомлення): усне/письмове)	Прізвище, ім'я дитини	Тип ситуації*	Заходи реагування	Результат**	Підпис відповідальної особи
------------------	--	-----------------------	---------------	-------------------	-------------	-----------------------------

**АНКЕТА**  
анонімного опитування для дітей\*

1. Чи почувався (почувалася) ти в безпеці під час перебування у закладі?

- так, завжди;
- інколи;
- ні.

2. Як до тебе ставилися дорослі?

- з повагою;
- байдуже;
- іноді грубо або несправедливо.

3. Чи були випадки, коли хтось із працівників (закладу освіти, культури, охорони здоров'я, соціального захисту, фізичної культури і спорту, оздоровлення та відпочинку, молодіжних центрів, дитячих та молодіжних громадських об'єднань, інших громадських об'єднань, що є суб'єктами молодіжної роботи, які контактують з дітьми), інших залучених фахівців або дітей тебе лякав, ображав або погрожував?

- так;
- ні.

4. Чи знаєш ти, до кого можна звернутися за допомогою?

- так;
- ні.

5. Що б ти хотів (хотіла) покращити для того, щоб було безпечніше?

(відкрите поле)

---

---

---

---

---

\*Анкета заповнюється дітьми у доступному форматі.